

NIEUWS EN ACHTERGRONDEN RONDOM WERKZAAMHEDEN IN DE SPAARNDAMMERBUURT

WEER ALS NIEUW

De restauratie en renovatie van Spaarndam 1 zijn afgerond. Twee jaar lang is er hard gewerkt en we zijn ontzettend trots op het resultaat. Spaarndam 1 is weer als nieuw. Sterker: de woningen zijn ook een stuk comfortabeler geworden.

Dennis de Groot, opzichter bij Eigen Haard, zat dicht bij het vuur. Hij heeft de ingrijpende renovatie en restauratie begeleid en er toezicht op gehouden. Een van zijn taken was om samen met de aannemer knelpunten op te lossen. En die waren er. "Tijdens de werkzaamheden zijn we tegen allerlei onvoorziene zaken aangelopen", blikt Dennis terug. "We hadden bouwtekeningen in ons archief. Maar die bleken niet overeen te komen met de werkelijkheid. Hier kwamen we pas achter toen we in het gebouw muren en plafonds hadden weggebroken."

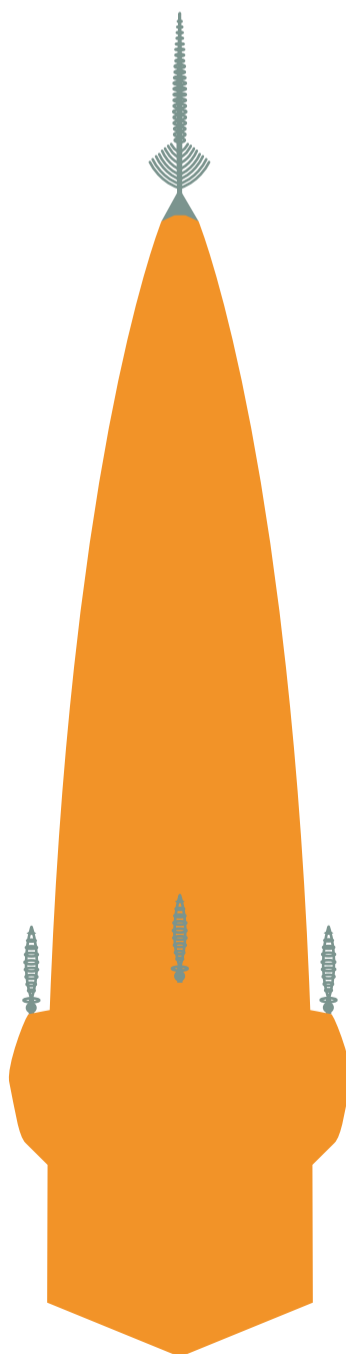
Extra stalen balken

Ook onvoorziën was dat de constructie op een aantal plekken niet goed meer was. "We moesten daarom bijvoorbeeld extra stalen balken plaatsen. Ook stuitte we op een teerlaag met asbest. Die was tijdens de renovatie in de jaren 70 achter het metselwerk aan de Zaanstraat aangebracht, om vocht tegen te gaan dat door de gevel drong."

Gelukkig waren er ook meevallers. Dennis: "De vloerbalken en het houten dakbeschot (de binnenkant van het dak) verkeerden in een betere staat dan we dachten. Daar hadden we dus minder werk aan."

Oorspronkelijke kleuren

Eigen Haard heeft alles uit de kast gehaald om Spaarndam 1 hoogwaardig te renoveren en de gevels, balkons en trappenhuizen zorgvuldig te restaureren. Zo is er bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de oorspronkelijke kleuren van het schilderwerk. "Die hebben we zo veel mogelijk benaderd."

Verder is onder andere de fundering hersteld en zijn alle deuren in de trappenhuizen naar de woningen vervangen. Die zien er hetzelfde uit als de oorspronkelijke deuren. Maar ze voldoen nu wel aan de huidige eisen van bijvoorbeeld inbraakveiligheid en brandwerendheid."

Meer comfort

Nog een grote winst van de renovatie: alle woningen zijn nu zo goed geïsoleerd dat ze bijna allemaal energielabel A hebben. Bijkomend voordeel van het extra isoleren is dat geluiden beter gedempt worden. "We hebben onder andere ook alle water-, elektra- en verwarmingsinstallaties vervangen", vult Dennis aan. "De woningen worden nu grotendeels verwarmd met vloerverwarming. En ze hebben allemaal een andere, meer praktische indeling gekregen."

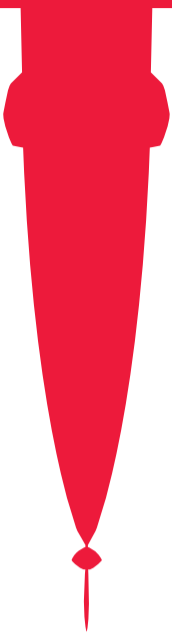
Aan de buitenkant is ook veel gebeurd. Dennis: "De balkons aan de achtergevel zijn grotendeels vervangen. Verder is onder andere het platdak van buitenaf geïsoleerd en hebben we zonnecollectoren geplaatst voor warm water."

Metselwerk

Tot slot wijst Dennis op het metselwerk. "We hebben veel gevelstenen vervangen. De stenen die er tijdens de renovatie in de jaren 70 in zijn gemetseld, waren niet goed meer. Je kunt nu goed zien waar de nieuwe stenen zitten. Maar ze zijn nagemaakt met de kleuren van de bestaande gevelstenen. Door invloed van het weer zal je binnen enkele jaren het verschil niet meer zien."

SPAARNDAMMER JOURNAAL

L E V E N M E T K L E U R

De Duitse architect Bruno Taut vond dat de wereld somber was vanwege alle oorlogen. Het leven van mensen kon wel wat kleur gebruiken. Zijn kleurgebruik maakte hem beroemd.

Vanaf 1913 raakt Bruno Taut betrokken bij de bouw van tuinstad Reform in de Duitse stad Maagdenburg. Negentien arbeiders van de metaalfabriek Krupp-Gruson hadden daar op 4 januari 1909 de vereniging 'Tuinstad Kolonie Reform' opgericht. Ze wilden goede woningen bouwen voor de fabrieksarbeiders. Deze ontstaansgeschiedenis lijkt op die van woningbouwvereniging Eigen Haard. Eigen Haard is ook in 1909 opgericht. En ook door arbeiders van een metaalfabriek. Verder begonnen beide verenigingen met de bouw van lage huisjes voor hun arbeiders. Eigen Haard deed dat in 1913 met het blok Indië 1 in de Indische Buurt en Tuinstad Reform een jaar eerder in Maagdenburg.

Nederland in Berlijn

Bruno Taut werkte veel voor woningbouwverenigingen. Hij vond het heel belangrijk dat zijn woningen gemeenschapszin uitstraalden. En dat de bewoners ervan gestimuleerd werden om samen activiteiten te

ontwikkelen. In Berlijn heeft hij ruim 10.000 woningen gebouwd. UNESCO heeft vier wijken met zijn woningen uitgeroepen tot werelderfgoed. Sommige van deze wijken zijn geïnspireerd op de Nederlandse architectuur, die Taut zeer bewonderde. In de wijk Schillerpark zie je bijvoorbeeld Amsterdamse School-architectuur. Terwijl de wijk Carl Legien lijkt op het woonblok Tusschendijken van architect J.J.P. Oud in Rotterdam.

Bron van inspiratie

In 1933 moest Bruno Taut als linkse architect vluchten voor het Nazi-regime. In Turkije heeft hij toen nog scholen gebouwd en in Japan maakte hij ambachtelijke gebruiksvoorwerpen. De moderne Japanse architect Kengo Kuma, die tegenwoordig over de hele wereld bouwt, was in 2019 op bezoek in Het Schip. Hij vertelde toen dat Bruno Taut hem heeft geïnspireerd om architect te worden. En in Almere is de Regenboogbuurt voor een groot deel gebaseerd op het kleurenpalet van Bruno Taut. Hij stierf in 1938, maar zijn werk is nog steeds actueel.

In Museum Het Schip is nog t/m 18 oktober 2020 een expositie over Bruno Taut. Er is ook een boek verschenen: 'Bruno Taut: De fantasie voorbij'.

GRATIS ANSICHTKAARTEN

Bij dit Spaarndammer Journaal vindt u een exclusief cadeautje van Eigen Haard speciaal voor u: een setje ansichtkaarten met foto's van Het Schip en Spaarndam 1. Omdat we zo trots zijn op het resultaat van de restauratie en renovatie. En omdat we het allemaal doen met één doel voor ogen: mensen zoals u een prettig thuis bieden. Via het Spaarndammer Journaal hebben we u op de hoogte gehouden over de werkzaamheden. Omdat die nu zijn afgerond, is dit het laatste nummer.

WIST U DAT ...

Het Schip en Spaarndam 1 honderd jaar geleden zijn gebouwd voor de arbeidersklasse? In die tijd was dat een ruim begrip. Ook bijvoorbeeld schoolmeesters en -juffen, winkeliers en politieagenten vielen daaronder. Dat zijn tegenwoordig de mensen met een middeninkomen.

Middeninkomens kunnen lastig een woning vinden: ze verdienen net te veel om voor een sociale huurwoning in aanmerking te komen. En te weinig om een woning te kunnen kopen. Eigen Haard verhuurt daarom een deel van de gerenoveerde woningen in Het Schip en Spaarndam 1 aan middeninkomens. Laten zij een sociale huurwoning achter? Dan krijgen middeninkomens voorrang bij toewijzing. Zo zorgen we ervoor dat ook lage inkomens weer kans maken op een betaalbare woning.

In Het Schip verhuren we nu een kwart van de woningen aan middeninkomens. En in Spaarndam wordt 70 procent aan middeninkomens verhuurd. De overige woningen zijn nog steeds sociale huur. Zoals ze dat al meer dan honderd jaar zijn.

'Eigen Haard verhuurt een deel van de gerenoveerde woningen in Het Schip en Spaarndam 1 aan middeninkomens.'

'Bruno Taut werkte veel voor woningbouwverenigingen. Hij vond het heel belangrijk dat zijn woningen gemeenschapszin uitstraalden. En dat de bewoners ervan gestimuleerd werden om samen activiteiten te ontwikkelen.'

'We hadden opeens weer een perfect voorbeeld om nieuwe deuren te laten maken.'

S C H O O N H E I D V O O R O P

De architectuur die in de stijl van de Amsterdamse School is gebouwd, is rijk aan ornamenten. Het Schip en Spaarndam 1 laten daar prachtige voorbeelden van zien. Voor architect Michel de Klerk stond schoonheid voorop.

"Sparndam 1 en Het Schip zijn allebei in feite één groot kunstwerk", zegt Cisca van der Leeden, bouwkundige, restauratiedeskundige en bouwhistoricus bij Eigen Haard. "Michel de Klerk heeft tientallen decoratieve ornamenten aangebracht, waarvan er een groot aantal door de beroemde beeldhouwer Hildo Krop zijn gemaakt. Kijk maar eens naar de visgraten, paddenstoelen, zeesterren en slakkenhuizen op de gevel van Spaarndam 1."

Levensboom

Het Schip is nog rijker geornamenteerd. Boven op de toren staat bijvoorbeeld een smeedijzeren ornament. "Daarin zou je een levensboom kunnen zien", aldus Cisca. "En zie je de ornamenten op de hoeken van het uitstekende deel onderaan? Die waren verdwenen. We hadden een aantal oude foto's waarop ze te zien waren. Aan de hand van die foto's zijn de ornamenten nagemaakt. Eerst een proefmodel. Dat hebben we op een van de hoeken gezet en gefotografeerd. Die foto's hebben we vergeleken met de oude foto's, en wat bleek? De verhoudingen van het nieuwe ornament klopten niet helemaal. De

ornamenten die er nu zitten, komen precies overeen met die op de oude foto's."

Verrassende vondst

De ornamenten op de toren zijn niet de enige elementen uit het originele ontwerp van Het Schip die tijdens de renovatie zijn teruggekeerd. Ook de binnendeuren naar de woningen zijn weer dezelfde als vroeger. "Tijdens de renovatie in de jaren 70 zijn al die deuren vervangen door een eenvoudiger ontwerp. We hadden geen tekeningen of foto's van de oorspronkelijke deuren, maar we vermoedden wel dat die er anders uit hadden gezien. De deuren uit de jaren 70 waren te eenvoudig voor De Klerk. En wat bleek? Een betrokkene bij Museum Het Schip had in 1976 zo'n originele deur uit een afvalcontainer gehaald, voor zijn tuinschuurtje. We hadden dus opeens weer een perfect voorbeeld om nieuwe deuren te laten maken."

Leeuwenkoppen

Cisca is ook ontzettend trots op de herstelde leeuwenkoppen op het dak. "De mensen van Van Milt Restaurateurs hebben echt fantastisch werk geleverd: ze hebben de koppen op basis van historische foto's en gedetailleerde 3D-werktekeningen helemaal opnieuw gemaakt. Vakwerk!" Tot slot: "Ik ben echt heel blij dat Het Schip en Spaarndam 1 gerestaureerd zijn en dat de schoonheid ervan weer in volle glorie is te zien. De Klerk kan weer trots zijn."

Column

V E R H A L E N

Monumenten vertellen verhalen.

Spannende, informatieve, mooie, ontroerende en soms schrijnende verhalen. Maar het zijn altijd verhalen van en over mensen. Deze verhalen zijn op allerlei manieren leesbaar. Een woningblok vertelt iets over de periode waarin het gebouwd is, over de architect die het ontworpen heeft, over de ambachtslieden die eraan gewerkt hebben. En over de bewoners.

Lange tijd hebben we deze verhalen in steen verloren laten gaan. Oude gebouwen werden niet gewaardeerd en te pas en te onpas gesloopt. Gelukkig kwam men aan het einde van de 19de eeuw tot het inzicht dat sloep onomkeerbaar is. En dat we daarmee talloze verhalen het zwijgen oplegden. Dat besef leidde tot wetgeving die waardevolle gebouwen beschermd: onze monumentenzorg was geboren! We zijn ons gelukkig meer dan vroeger bewust van wat mensen ons nalaten, ons erfgoed. Dat draagt bij aan onze identiteit.

De verhalen van Spaarndam 1 vinden we terug in geschriften en boeken, op tekeningen en foto's en in het gebouw zelf. Een van de verhalen die na de restauratie van de gevels, balkons en trappenhuisen weer goed leesbaar is, is het ideaal van de architect, Michel de Klerk: "Schoonheid voor diegene die al zolang zonder schoonheid hebben moeten leven." De Klerk wilde woningen bouwen waarop de bewoners trots konden zijn. Zijn missie is meer dan geslaagd: 100 jaar later zijn de huidige bewoners er nog steeds trots op om in Spaarndam 1 te mogen wonen. En ik? Ik ben er trots op dat ik voortaan ook deel uitmaak van dit bijzondere verhaal.

Cisca van der Leeden
Bouwkundige,
restauratiedeskundige en
bouwhistoricus

SPAARNDAMMER JOURNAAL

TERUG NAAR SPAARNDAM 1

Na twee jaar in Het Schip gewoond te hebben, zijn buurvrouwen Miriam en Marrit weer terug in hun eigen woningen in Spaarndam 1. "Het was een lang proces. Maar het was het waard."

Miriam: "We mochten ook in Het Schip blijven wonen, maar daar is het uitzicht anders."

Marrit: "Hier kijken we op het plantsoen."

Miriam: "Mijn wisselwoning in Het Schip was heel comfortabel. Maar hier heb ik een fijn balkon."

Marrit: "En ik een grote tuin! Mijn huis hier is wel ietsje kleiner geworden door de isolatie aan de binnenkant en een luchtfiltersysteem dat ruimte inneemt. Veel meubels passen niet meer. En toch is dit mijn plek."

Miriam: "Dit voelt als thuis, daar komt het op neer."

Energiezuinig

Marrit: "Wij zijn hier allebei tien jaar geleden komen wonen. In 2014 kregen we een brief in de brievenbus: Spaarndam 1 zou gerenoveerd gaan worden."

Miriam: "We zijn allebei in de bewonerscommissie gaan zitten. Maar zes jaar strijden voor je rechten, dat is best lang. Zo'n heel proces geeft toch onrust."

Marrit: "En dan is het best zuur dat de architect niet naar ons

geluisterd heeft. We hadden bijvoorbeeld gevraagd of stop-contacten en aansluitingen op plekken konden komen die wij aangaven. Daar is helaas helemaal niets mee gebeurd." Miriam: "Gelukkig wonen we nu wel veel comfortabeler dan voor de renovatie. Toen hadden we last van kou, vocht, tocht en schimmel en had de woning energie label G. Nu is dat label A; ontzettend energiezuinig, dus. En we hebben vloerverwarming gekregen, dat vind ik heel fijn."

Eind goed ...

Marrit: "Wat ik trouwens ook heel jammer vind, is dat Spaarndam 1 en Het Schip niet langer uitsluitend sociale huur zijn. Terwijl de architect Michel de Klerk het honderd jaar geleden wel zo bedoeld had. Maar of we al met al tevreden zijn? Ja, dat zeker."

Miriam: "Het was zes jaar veel gedoe, maar het was het waard."

BIJNA KLAAR

De nieuwbouw aan de Krommeniestraat nadert zijn voltooiing. Naar verwachting worden de appartementen in het najaar opgeleverd.

Daan Bijman van Eigen Haard is als ontwikkelaar bij het project betrokken. Volgens hem is De Verbinding (voorheen werd dit project Spaarndammerhart genoemd) een bijzonder project. Het gebouw wordt door een projectontwikkelaar gebouwd, Heijmans. Als het af is, koopt Eigen Haard 24 woningen. Dat worden sociale huurwoningen. De overige appartementen worden verkocht of worden middeldure huurwoningen.

Bijzonder traject

Daan: "Wat er nou zo bijzonder is aan dit project? De manier waarop het tot stand is gekomen. Aan het begin van het traject hebben wij eerst samen met de gemeente een plan gemaakt. Daarin hebben we eisen gesteld aan de kwaliteit en duurzaamheid. Vervolgens hebben we daar samen met omwonenden een geschikte partij bij gezocht. Wij hebben dus veel invloed gehad op het uiteindelijke resultaat. Dat is normaal niet het geval."

Amsterdamse School

Het liefst zou Daan zelf in het project gaan wonen, zo enthousiast is hij erover: "De kwaliteit is heel hoog. En er is ook veel aandacht voor de architectuur. Die is overduidelijk geïnspireerd op de Amsterdamse School, de stijl waarin veel woningen in de Spaarndammerbuurt zijn gebouwd." Daan verwacht dat De Verbinding een voorbeeldproject wordt. Voor toekomstige projecten waarbij commerciële en sociale partijen en de gemeente samenwerken. En waarbij leefbaarheid en duurzaamheid vooropstaan. "De woningen zijn zeer energiezuinig en hebben allemaal een warmtepomp. Bovendien ligt het dak vol met zonnepanelen."

De 24 sociale huurwoningen in het project worden later dit jaar aangeboden via WoningNet.

COLOFON

Dit is het laatste nummer van het Spaarndammer Journaal, een uitgave van Eigen Haard in samenwerking met Museum Het Schip. Deze krant wordt huis aan huis verspreid in de straten rondom gebouw Het Schip en het Spaarndammerplantsoen. Het Spaarndammer Journaal biedt achtergrondinformatie bij de restauratie van een aantal historische panden in de buurt, waaronder Het Schip en Spaarndam 1.

Redactie: Ton Heijdra (Museum Het Schip), Margot Krol, Janet Kampen en Cisca van der Leeden (Eigen Haard)

Teksten: Erwin Rooyackers tekstproducties

Fotografie: Léontine van Geffen-Lamers, Isabelle Nabuurs, Museum Het Schip

Ontwerp: Rosa Stigter

Drukker: Ten Klei Print

NIEUWBOUWPRIJS

Precies 100 jaar nadat Het Schip is gebouwd, heeft het de Amsterdamse Nieuwbouwprijs gewonnen. Vanwege het prachtige resultaat van de restauratie en renovatie van dit bijzondere gebouw.

Wethouder Laurens Ivens (Bouwen en Wonen) reikte de prijs uit, samen met de voorzitter van Bouwend Nederland Maxime Verhagen. Waarom is de nieuwbouwprijs naar een project gegaan dat geen nieuwbouw is? Ivens: "Dit jaar hebben 5.300 mensen een stem uitgebracht op de 10 genomineerde projecten. Dat is meer dan ooit! Het Schip is een mooie winnaar. Ik ben heel blij dat Eigen Haard heeft geïnvesteerd in de renovatie met dit prachtige resultaat. Dit project scoort hoog omdat na de renovatie en restauratie de woningen grotendeels betaalbaar in de sociale huur zijn gebleven en duurzaam zijn. In Amsterdam bouwen we buurten en dit project is klaar voor de volgende 100 jaar."

Verhagen vult aan: "Het zijn nieuwe woningen in een oud jasje. De woningen zijn van binnen volledig gestript en opnieuw ingedeeld. De gevels zijn voor 30 procent vernieuwd en 6.500 ruitjes zijn vervangen. De aannemer heeft prachtig werk geleverd en veel inspanningen gedaan om de woningen de kwaliteit van nieuwbouw te geven. Dit zonder afbreuk te doen aan het monumentale karakter. Echt een voorbeeldproject! Er moeten nog veel woningen in Nederland (en Amsterdam) energiezuinig gemaakt worden. De kennis die hier is opgedaan, kan goed bij andere projecten worden ingezet."

Bron: amsterdamwoont.nl